

Govor Tavankuta

Crnković, Mirjana

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:768138>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij Filozofije i hrvatskog jezika i književnosti

Mirjana Crnković

Govor Tavankuta

Završni rad

Mentor: Loretana Farkaš, prof. dr. sc.

Osijek, 2015. godine

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Kratak povijesni pregled	4
2. 1. O bačkim Bunjevcima	4
2. 2. Povijest i kultura Tavankuta	6
3. Jezična analiza.....	9
3. 1. Fonologija.....	9
3. 1. 1. Vokalizam	9
3. 1. 2. Konsonantizam	10
3. 1. 3. Akcentuacija	11
3. 2. Morfologija.....	12
3. 2. 1. Imenice.....	12
3. 2. 2. Zamjenice.....	13
3. 2. 3. Glagoli.....	13
3. 2. 4. Nepromjenljive vrste riječi	14
3. 3. Sintaksa.....	15
3. 4. Leksikologija	16
3. 4. 1. Leksemi koji opisuju narodnu nošnju	17
3. 5. Frazeologija	19
4. Zaključak.....	20
5. Prilozi	21
5. 1. Transkripcija govora kazivačice – dio.....	21
5. 2. Transkripcija govora kazivača – dio.....	23
6. Literatura	24

Sažetak i ključne riječi

Rad najprije prikazuje povijesni pregled Tavankuta i njegovih običaja, manifestacija i sl. kako bi se dobio bolji uvid u jezičnu analizu toga mjesta. Radi se o mjestu smještenom kraj Subotice, u Vojvodini, u Republici Srbiji. S obzirom na činjenicu da u mjestu prevladava ikavski govor, mnogi jezikoslovci postavljali su teze i dokazivali ih, da se radi o govoru koji pripada zapadnom dijalektu. U radu je prikazan govor kazivača Antuna Stantića i kazivačice Teze Bošnjak koji su se rodili i živjeli u Tavankutu te se njihov govor može smatrati vrlo dobrim primjerom govora u Tavankutu. Govor je analiziran na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, leksikološkoj i frazeološkoj analizi. Analiza pokazuje mnoga odstupanja od standardnoga jezika, odstupanja od teza koje su izveli određeni jezikoslovci, ali i preklapanja s većinom teza. Navedeni prilog na kraju rada daje bolji uvid u govor kazivačice. Rad pokazuje da se teza koja govori da govor bačkih Bunjevaca pripada zapadnom dijalektu može potvrditi. Isto tako govor nije samo karakterističan za starije naraštaje nego i za mlađe. Mnogim primjerima koriste se i mlađe generacije, ali mnogi primjeri bivaju i zaboravljeni. Tomu je tako osobito na području leksikologije, dok je fonološka razina najviše očuvana (ikavski odraz jata).

Ključne riječi: bački Bunjevci, ikavica, Tavankut, zapadni dijalekt

1. Uvod

U ovom radu bit će prikazan povijesni pregled Tavankuta, manifestacija i običaja Bunjevaca koji žive u tom mjestu, a nakon toga slijedi jezična analiza govora toga mjesta. Govor će biti analiziran na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, leksikološkoj i frazeološkoj razini da bi se dobio što bolji uvid u dijalektološki sustav toga mjesta. Dakle, cilj je ovoga rada analizirati suvremeni govor tzv. bačkih Bunjevaca koji su, između ostalog, smješteni u mjestu Tavankut, na sjeveru Vojvodine u Republici Srbiji. Iako ne tako geografski blizak ostalim govorima koji pripadaju zapadnom dijalektu, mnogi dijalektolozi smještaju taj govor kao blizak zapadnom dijalektu. Kroz razgovor s kazivačem Antunom Stantićem¹ koji je vođen 14. ožujka 2014. godine i kazivačicom Tezom Bošnjak² koji je vođen 16. ožujka 2014. godine pokušat će se utvrditi teza da je takav govor očuvan i među mlađom generacijom, tj. da je govor još uvijek sačuvan.

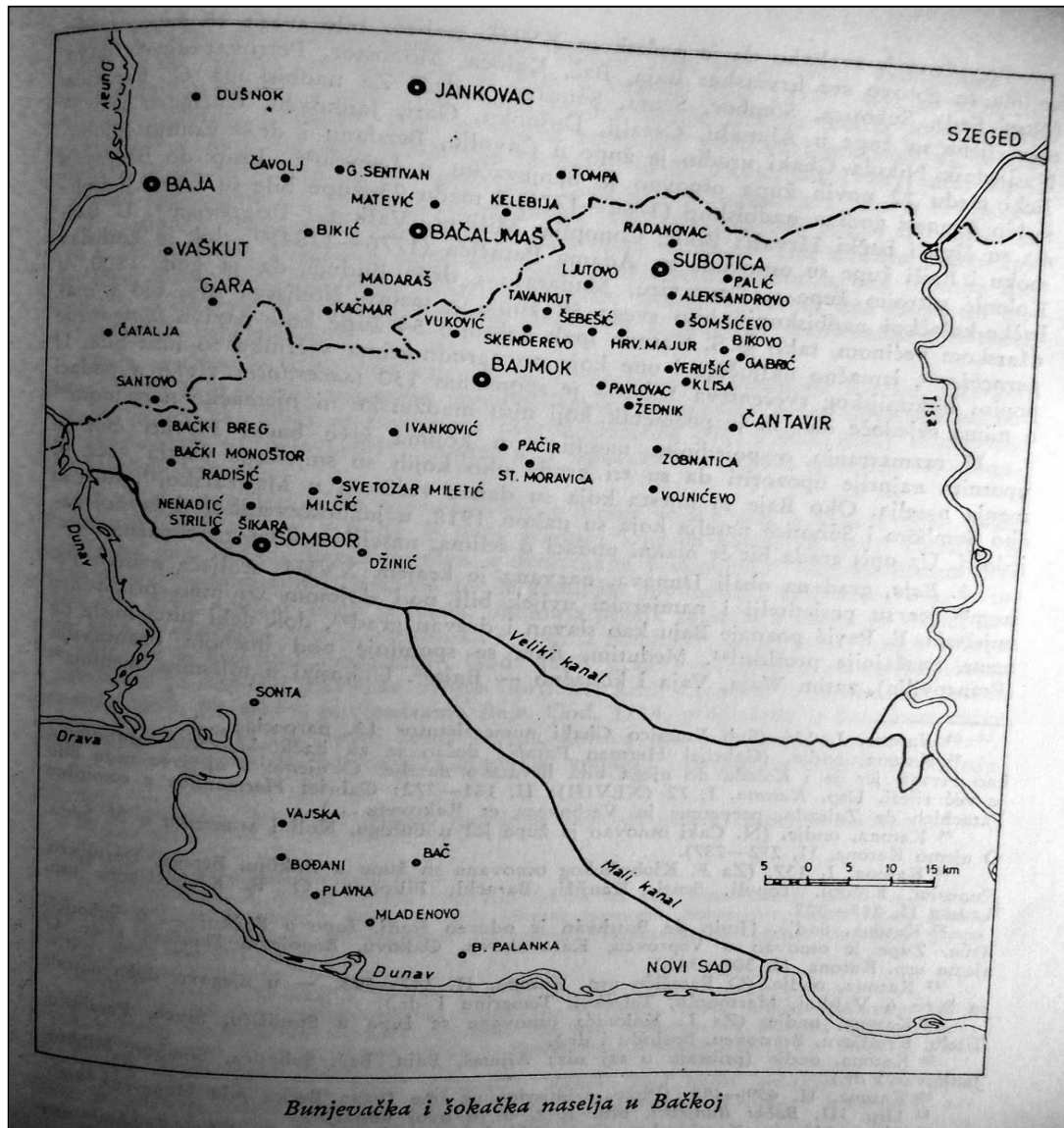
¹ Antun Stantić rođen je 27. siječnja 1944. godine u Starom Žedniku, ali se ubrzo seli u Donji Tavankut gdje od tada živi, uz kraća izbjivanja tijekom služenja u vojsci.

² Teza Bošnjak rođena je 7. kolovoza 1928. godine u Gornjem Tavankutu. Nekoliko puta seli se po Gornjem Tavankutu, ali nikada dalje.

2. Kratak povijesni pregled

2. 1. O bačkim Bunjevcima

Ante Sekulić (1991) u djelu *Bački Hrvati* kaže da kada govorimo o bačkim Bunjevcima mislimo na mjesta oko Subotice i Sombora. Radi se o naseljima koja su često tijekom povijesti mijenjala imena. Navode se neka prema današnjim imenima: Tavankut, Bajmok, Baja, Čantavir, Čikerija, Đurđin, Žednik, Mala Bosna, Bikovo i dr. (vidi Sliku 1).

Slika 1: Karta bunjevačkih i šokačkih naselja u Bačkoj

Prvi put ime *Bunjevac* spominje se 1622. godine, kada svećenik Šimun Matković traži premještaj u župu *Bunjevci* u bačko-kaločkoj nadbiskupiji. Kako navodi Sekulić (1991), do danas se ne zna o kojoj je župi bilo riječ, ali to svjedoči o postojanju imena još prije nego je prvi put o njemu zapisano. Ime *Bunjevac* uvršteno je u ARJ i definirano kao »čovjek u Bačkoj koji govori zapadnim govorom« (Sekulić, 1991: 17). Također o istom imenu govori i Vuk Stefanović Karadžić u svojem *Rječniku* gdje kaže da je Bunjevac »Srbin zakona Rimskoga« (Sekulić, 1991: 17). Sekulić (1991) kaže da takva definicija danas općenito nije prihvaćena.

Jedni od najstarijih bunjevačkih običaja jesu običaji pripreme za Božić. Posebno se ističu *Materice*, dan bunjevačkih majki koji se slavi treće nedjelje Došašća, a četvrte nedjelje slave se *Oci*, dan bunjevačkih očeva. *Materice* su »otvorenije« od *Oca* jer se na taj dan recitiraju brojne pjesmice i postoje ustaljeni oblici čestitanja, dok je na *Oci* to puno skromnije, tj. taj se dan samo obilježava kao dan očeva i nema oblika čestitanja ili posebnog darivanja kao što je to na *Materice* (Sekulić, 1991). Prvi dan Duhova obilježavaju »kraljice«. To je skupina od oko osam djevojaka koje su obučene u narodnu nošnju s krunama koje pridržavaju vrpčama na glavi. One obično pjevaju u crkvi, a prije su išle od kuće do kuće u određenom mjestu i pjevale (Sekulić, 1991).

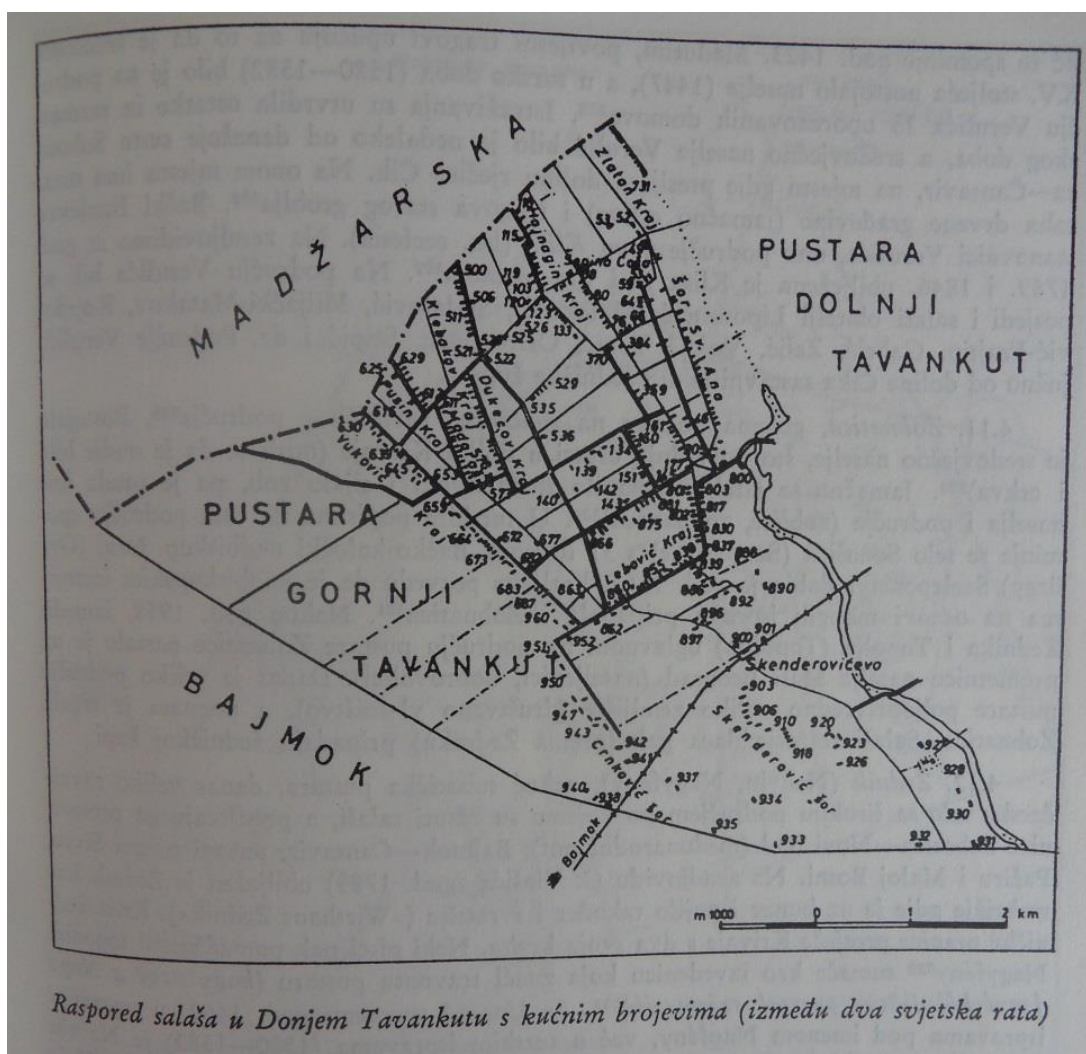

Slika 2: Bandaš i bandašica

Dužijanca je završni žetveni običaj na poljima. Proslavlja se na privatnim posjedima, tj. svatko za sebe, i u crkvi. Danas je to manifestacija stara 105 godina koja se odvija u okolnim mjestima kraj Subotice da bi se posljednja i najveća dogodila u Subotici gdje sudjeluju svi *bandaši* i *bandašice* (vidi Sliku 2), predvodnici *Dužijance*, iz svih mjesta. Događaji *Dužijance* započinju na Duhove i traju sve do kraja kolovoza.

2. 2. Povijest i kultura Tavankuta

Tavankut je naselje udaljeno 15 km od Subotice. Mjesnu zajednicu Tavankut čine Gornji Tavankut i Donji Tavankut (vidi Sliku 3). Naselje broji oko 4000 stanovnika. Upisano je na svim zemljovidima. U povijesti naselje nije mijenjalo ime. Prvi se put spominje 1439. godine kao grad koji je Ivan Hunyadi, pored Halaša, Subotice i Madraša, dobio od kralja Alberta. Nakon toga spominje se češće. Crkva je sagrađena još u 11. stoljeću, a obnovljena je 1910. godine (Sekulić, 1994).

Slika 3: Karta Donjeg Tavankuta

U Gornjem Tavankutu (vidi Sliku 4) živi oko 1400 stanovnika. Godine 1924. ondje je zgrađena kapelica Sv. Ane. Sekulić (1991) je zabilježio da ju je podigao Mate Vuković. Na tom mjestu sačuvani su i ostaci iz sarmatskog i srednjovjekovnog razdoblja (Sekulić, 1991). Većinu stanovništva čine bunjevački Hrvati.

Slika 4: Karta Gornjeg Tavankuta

Blaško H. Vojnić (1971), za razliku od Sekulića, u djelu *Moj grad u davnini/Subotica* bilježi da se na mapama iz 1689. godine Tavankut ipak bilježio kao *Torankut*, što znači da je naselje ipak mijenjalo ime kroz povijest. Tavankut je u prošlosti bio pustara grada Subotice jer su ga Turci 1700. godine opustošili (Vojnić, 1971). Međutim, malo je onih koji zastupaju takvu tezu, a više onih koji kažu da Tavankut nije mijenjao ime te da dolazi od riječi »tavan« i »kut« što znači taman, mračan kut (Zelić, 2000).

U Tavankutu se nalaze dva folklorna društva – Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo »Matija Gubec« i Bunjevački kulturni centar. HKPD »Matija Gubec« stariji je od BKC-a i pored folklorne sekcije razvijaju i slamarsku, dramsku i tamburašku sekciju (Zelić, 2000). Tavankut, a tako i širu okolicu, posebnim čini slamarska umjetnost koja obuhvaća pravljenje slika, razglednica, ukrašavanje jaja od slame i sl. Godina 2014. posebna je za slamarke jer je to godina održavanja Svjetskog kongresa slame koji se održava u Tavankutu. HKPD »Matija Gubec« otvorio je i svoju galeriju u kojoj su izloženi radovi od slame te druge stvari koje čine bunjevačku prošlost. Također, HKPD »Matija Gubec« u proljeće organizira *Dječji festival* na kojem nastupaju folklorne skupine iz okolnih mjesta. U srpnju se tradicionalno u Župi Srca Isusova organizira *Dužijanica* koja se kasnije u kolovozu proširuje na razinu grada. U Donjem Tavankutu nalazi se osnovna škola »Matija Gubec« koja svake godine organizira *Novogodišnji vašar* na kojem djeca prodaju ono što prave, ali istoimeni vašar odvija se i na području sela gdje svatko tko ima nešto ponuditi može doći to prezentirati. U jesen se održava tzv. *Pasuljijada* gdje se ljudi natječu u kuhanju najboljeg graha. Pored toga, od 2012. godine održavaju se i *Dani vina* na kojima se ljudi natječu za mjesto najboljeg vina u Tavankutu. Početkom veljače održava se *Gupčev bal*. Radi se o tzv. prelu koje se događa u svakom okolnom mjestu te i u samoj Subotici pod raznim nazivima kao što su *Prelo mladi'*, *Književno prelo* i sl. Na takvom prelu jede se *krumpirača* (jelo koje čini pečeni krumpir i kobasica ili neka druga domaća preradevina), održavaju se tombole i ljudi plešu uz tamburaše. Među prvim ljudima koji su stekli »slavu« i poštovanje u svojem mjestu ističe se Ivan Prčić Gospodar. Bio je učitelj, dramski pisac i pjesnik te jedan od osnivača HKPD-a »Matija Gubec« (Zelić, 2000). Jedan od značajnih jezikoslovaca koji je rođen u Tavankutu, a pisao je o bačkim Bunjevcima, jest Ante Sekulić.

3. Jezična analiza

U ovom dijelu rada bit će analiziran govor Tavankuta na predlošku razgovora s kazivačima, a zaključci će biti uspoređeni s podacima iz literature. Govor će biti analiziran na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, leksikološkoj i frazeološkoj razini. Cilj je analize pokazati da govor Tavankuta pripada zapadnom dijalektu te da je i danas očuvan.

3. 1. Fonologija

3. 1. 1. Vokalizam

Lisac (2003) kaže da je novoštokavski ikavski dijalekt šćakavski i štakavski. Govor bačkih Bunjevaca, tako i govor u Tavankutu, pripada štakavskom govoru. Javlja se dosljedan ikavizam (*ljo, ùvik, nìkoliko* i sl.) uz poneki ekavizam (npr. *òsvežu, nâjpre, vèžba* i sl.) koji je rijedak. Prisutan je peteročlani vokalizam. Šva je redovito davalo *a* pa se javlja primjer *dân* i drugi slični primjeri. Izrazito su česte vokalne redukcije pa se tako javljaju i primjeri kod kazivačice kao što su *čèt'ri, promín'lo, nèg', odrán'la* i sl., kao i kod kazivača: *rad'lo, lož't, ran'lo* i dr. Ante Sekulić zabilježio je 1991. godine u djelu *Bački Hrvati* neke osobitosti vokala koje su prepoznate i u suvremenom govoru kazivača. Tako na primjer vokal *e* postaje širi samoglasnik kada je naglašen, što se posebno vidi u primjerima kao što su *čèljad, vèčera* i sl. Također u primjeru *čèt'ri* Sekulić (1991) primjećuje da je naglašeno *e* zatvorenije zbog položaja ispred sloga s visokim vokalom, međutim smatra se da ovdje položaj glasa *e* uvjetuje vrlo nazalan izgovor glasa *č* te se zato čini da je *e* zatvorenije. U mnogim imenicama javlja se zamjena vokala. Najčešća zamjena koja je dosljedna jest zamjena vokalom *u* (u primjeru *škùla*), zatim zamjena vokala *o* u vokal *a* (u primjeru *sùbata*), dok se u toponimima takva promjena pripisuje izvornim nazivima naselja pa će zato naselje *Bàjmok* uvijek glasiti *Bàjmak* i to u svim oblicima riječi (npr. *bàjmačkom nji'vom*). Također se javlja stezanje dvovokalne skupine *ao* u dugo *o* kao što je to u primjeru *mòg'o*, ali nije dosljedno jer se javljaju i primjeri kao što su *spao mi je točak* koje Sekulić (1991: 74) navodi upravo za govor Tavankuta. Kada se to ne događa stezanjem, onda se radi o ispadanju vokala kao što je to u primjeru *p' ònda*, ali se za taj primjer ne može reći da je dosljedan. O promjeni *ra* u *re* govore Lisac i Sekulić. Lisac (2003) kaže da je takva promjena česta u govorima zapadnog dijalekta, ali da se u govoru bačkih Bunjevaca primjećuje samo u jednom primjeru, a to je *vrébac*. Takav stav potvrđen je i kod Sekulića (1991), a i u suvremenom govoru.

3. 1. 2. Konsonantizam

Uklanjanje glasa *h* vrlo je često i vrši se na više načina. Na primjer zamjenom glasa *j* ili *v* te nestajanjem glasa *h* na početku riječi (Lisac, 2003). Tako se javljaju primjeri i kod kazivača kao što su *kùvat*, *ŷ' (ih)*, *skùva*, *súvo* i sl. Prijelaz glasa *ž* u *r* u govoru bačkih Bunjevaca nije zabilježen, tj. glas *ž* ostao je nepromijenjen, a to se vidi u primjeru *možem* koji nikada ne dolazi u obliku *morem* (Lisac, 2003). Protetsko *j* najčešće se javlja kod riječi koje dolaze iza riječi koja završava na vokal, a kada riječ ne završava na vokal (čak i u slučaju da se radi o krnjem infinitivu), protetsko *j* se ne koristi. Zato se u primjeru *ima i šunke i jeto dok traje* protetsko *j* javlja, dok se u primjeru *mast moraš uzet eto u čega š' peći* protetsko *j* ne javlja. Fonem *lj* se, prema Sekuliću (1991), javlja bez promjena u istim uvjetima i položajima kao u hrvatskom jeziku. Međutim, Lisac (2003) kaže da se fonem *lj* često izjednačava s fonemom *j*, tj. da je to karakteristika zapadnog dijalekta. U analizi suvremenog govora primijećeno je da se Sekulićeva tvrdnja potvrđuje u govoru kazivačice. U gotovo svim primjerima fonem *lj* ostaje nepromijenjen, na primjer *napolju* ili *uštrkljivala*. U samo jednom primjeru primjećuje se da fonem *lj* izostaje, a to je u primjeru *izblagosivaju*, u kojem *lj* nije zamijenjeno nego potpuno izostaje, a tako i u primjeru *blagosovio*. Izostajanje fonema *l* onemogućilo je jotaciju, a tako i moguću zamjenu fonema *lj* s fonemom *j*. Dočetno *l* u participima daje *o*, a to se potvrđuje u primjerima *kosio*, *mog'o*, *radio* i sl. Kao iznimku Lisac (2012) u svojem članku »Hrvatski govori u Vojvodini« navodi *dužijanču*. Lisac (2012) kaže da *dužijanča* polazi od oblika *doželnica*, ali koji ne daje očekivani oblik *dožeonica* nego *dože(j)anica* iz kojeg je naknadno ispalo *i* jer je stajalo u nenaglašenom slogu te su se dogodile i druge promjene. Uzrok tome, Lisac (2012) pretpostavlja, jest činjenica da su Bunjevci bili u dodiru s nekim tko je govorio *bija* u njihovoj blizini ili je tako nešto poprimljeno u leksemu u Dalmaciji i Lici kada su govorili o nekome tko se time bavio. Oblik *dužijanča* sačuvan je i danas u suvremenom govoru. Vrlo je čest primjer *š njim* o kojem više govori Sekulić (1991) kada kaže da se dogodila »asimilacija po mjestu izgovora« koja je provedena smjenjivanjem nepalatalnih suglasnika s palatalnima ispred drugih palatalnih konsonanata, tj. nepalatalno *s* se smijenilo s palatalnim *š* jer se našlo ispred palatala. Asimilacija se može potvrditi u govoru kazivača kada kaže *Ja sam nji'... iš'o š njima*. Takav oblik nije dosljedan jer se javljaju i oblici *s njim* koji su rjeđi, ali i oblici *sa njim* kod kojih je razumljivo da je vokal spriječio asimilaciju. Lisac (2003) navodi da je vrlo često izjednačavanje afrikata *č* i *ć* za zapadni dijalekt, tj. da poprimaju »srednju vrijednost«. Takvo izjednačavanje, prema Sekuliću (1991), nije karakteristično za suvremeni govor u Tavankutu niti za bačke Bunjevce. Naime, Sekulić (1991) navodi da bački Bunjevci jasno razlikuju *č* od *ć* pa se tako javljaju primjeri *voće*,

čorba, čet'r'i i sl. Međutim, Sekulić (1991) također navodi studiju Milana Rešetara prema kojoj se javlja tzv. umekšano *ć* koje bi se trebalo bilježiti kao *t'*. U svakodnevnom se govoru javlja poneki primjer kao što je *mogut'nji čeljadi* u kojem je jasno da je kazivačica pokušala reći *mogućni čeljadi* misleći na bogate ljude. Dakle, ostaci toga i danas su prisutni, ali su rijetki jer se u ostalim primjerima glas *ć* jasno čuje, kao na primjer u *lakumići, peć* i sl., drugim riječima – jasno se čuje razlika između *č* i *ć*, ali *ć* ipak nije toliko meko kao u primjeru *mogut'nji*. Takva pravila važe i za razlikovanje glasova *dž* i *đ*, osim u primjeru *Madžari*, gdje se jasno čuje *dž*. Međutim, smatra se da je to posljedica imena države iz povijesti, slično kao u primjeru *Bajmak*. Inicijalna skupina *čr-* koju čuvaju većinom kajkavci i čakavci, ne javlja se u govoru bačkih Bunjavaca pa se tako javljaju primjeri *crnina* ili *crivo* i sl. (Lisac, 2012).

3. 1. 3. Akcentuacija

Akcentatski sustav dosljedno je novoštokavski, tj. javljaju se četiri naglaska. Iako često, ipak ne dosljedno, javlja se prenošenje naglaska na proklitiku. Tako se kod kazivača primjećuju primjeri kao što su *òd brisaka, òd litre, ù šumu*, ali i *na òbuki, od pòvrća*. Lisac (2003) primjećuje skraćivanje u obliku sekundarne duljine u enklitičkim pozicijama te navodi primjer *báčilā sam*. Dakle, duljina na zadnjem slogu koja se ostvaruje prije zanaglasnice vrlo je česta i u suvremenom govoru Tavankuta, na primjer *ùkisel'lā sam, divójčilā se, òbabilā me* i sl.

3. 2. Morfologija

Sekulić (1991) navodi da se u morfologiji bačkih Bunjevaca sačuvala značajka štokavskog govora te da je malo ekavskog utjecaja. Takav stav zastupa i Lisac (2003: 56) kada govori o sklonidbi imenica za koju kaže da je »pretežno novoštokavska«, ali su prisutni i arhaičniji oblici.

3. 2. 1. Imenice

Jedna od čestih osobina govora bačkih Bunjevaca je nerazlikovanje završetaka imenica u tvrdoj i mekoj osnovi. Tako su česti primjeri *sinovi*, ali i *krajovi* (Sekulić, 1991). Razlika između završetaka tvrdih i mekih osnova u promjeni imenica muškog i srednjeg roda u govoru Tavankuta je potvrđena, međutim kazivači sami određuju hoće li upotrijebiti oblik imenice koja nosi sufiksalni morfem *-ov-* ili *-ev-* te zbog toga često dolazi do odstupanja od standardnog oblika. Tako se kazivačica koristi oblikom *krajeva*, a ne *krajova*, stoga se može pretpostaviti da je razlika prisutna i da je u uporabi. Unatoč tome instrumental jednine gotovo je uvijek imao gramatički morfem *-om* pa se tako i u suvremenom govoru potvrđuju primjeri kao što su *ocom*, *kolačom*, *groždom* i sl. Kao što navodi Sekulić (1991), sibilizacija je u govoru prisutna (npr. *unuci*, *opanci* i sl.), ali su potvrđeni i oblici bez sibilizacije kao što je to *vojski*, *obuki* koje i kazivač potvrđuje u govoru. Sekulić (1991) također navodi primjere u kojima je osnova u nominativu množine proširena s *-ov-*, *-ev-*, na primjer *diverovi*, *kulinovi* i sl. U genitivu množine javlja se oblik kao što je *gostivi*, tj. s proširenom osnovom, ali i genitiv ovjeren u novoštokavskom govoru, na primjer *lakumića*, a ne **lakumićeva*. Također se u genitivu množine javlja gramatički morfem *-a* umjesto očekivanog *-i*, a to je primijećeno u obliku *unučada* umjesto *unučadi*. Kao što spominje i Sekulić (1991), u genitivu množine kod imenica kojima se izražava količina javlja se gramatički morfem *-i*, a to je primijećeno u primjeru *sedam meteri*. Gramatički morfemi za dativ, lokativ i instrumental množine jednaki su, a glase *-ama/-ima* pa tako postoje primjeri kao što su *dicama*, *pilićima*, *konjima* i sl. (Sekulić, 1991). Lisac (2003) piše da se u instrumentalu množine javljaju dvostrukosti kao što su *s novci* i *s pilićima*, međutim prvi oblik, iako se može čuti, vrlo je rijedak.

3. 2. 2. Zamjenice

Posvojne zamjenice kao što su *moj, tvoj, naš* i sl. upotrebljavaju se bez odstupanja te oblikom i funkcijom odgovaraju novoštokavskom standardnom govoru. Tako se u govoru kazivača javlja primjer kao što je *moj otac* i sl. Povratno-posvojna zamjenica ne upotrebljava se u skladu s novoštokavskim standardnim govorom, nego se upotrebljavaju primjeri kao što su *oblačimo naša odila*, koje navodi Sekulić (1991). Međutim, u analiziranom govoru primijećen je primjer *svaki sa svojom risarušom* koji je mogao biti izgovoren i kao *svaki sa njegovom risarušom*, ali nije. To znači da postoji određena svijest o uporabi i jednog i drugog oblika. Oblik zamjenice *ju* nepoznat je u govoru Tavankuta i šire pa se javljaju primjeri *gled'o je*, umjesto *gledao ju je* (Sekulić, 1991: 187). Radi se o tome da je u tom primjeru skraćeni glagol *biti* u trećem licu jednine u prezentu preuzeo ulogu zamjenice. U primjeru *ponudila sam je* (M. C.) *kolačima* jasnije se vidi težnja govornika pri odabiru oblika te zamjenice.

3. 2. 3. Glagoli

Za govor bačkih Bunjevaca, kada se govori o glagolima, vrlo je značajno napomenuti dosljednost krnjeg infinitiva. Vrlo su česti primjeri tipa *kupovat, otpočinit, ist* (kao *jesti*), *uradit, uputit* i sl. Mogući razlog tomu jest činjenica da se na području Tavankuta, i šire, rijetko koriste oblici *da + prezent*, a češće oblici s infinitivom, na primjer *Ja nema posla što ne znam uradit i drugog uputit*, umjesto **Ja nema posla što ne znam da uradim i drugog da uputim*. Česta upotreba takve konstrukcije mogla je dovesti do vida jezične ekonomije. Također se često javlja izostavljanje glagola *biti* u trećem licu jednine u prezentu, kao što je u primjeru *Mirjana mi (je)* (M. C.) *prvo unuče*, međutim jednako često javljaju se konstrukcije s istim glagolom (...a on, *uvik je kosio naprid*) pa se ne može reći da su takvi oblici dosljedni. Glagol *biti* ima i oblike kao što su *budne* ili *bidne*, dakle koji su prošireni fonemom *-n-*. Takvi oblici glagola *biti* upotrebljavaju stariji naraštaji, dok su mlađi naraštaji prihvatili oblik *bude*. Za razliku od toga, danas se i među mlađim i starijim naraštajima može čuti gramatički morfem *-u* umjesto *-e* i obratno u trećem licu množine glagola u prezentu pa su tako gotovo dosljedno u upotrebi primjeri, koji i kazivači primjenjuju, *pravu, nemadu, radu, produžu, saznadu* i sl. Navodi se »gotovo dosljedno« jer su takvi oblici među starijim naraštajima dosljedni, a među mlađim naraštajima rjeđi, ali prisutni. O tome je govorio i Sekulić (1991) koji kaže da se to događa kod glagola s prezentskom osnovom na *-a* koji u trećem licu množine imaju završetak na *-je* (pr. *igraje, sigraje* i sl.). Sekulić (1991) i Lisac (2003) govore o oblicima *-ni* umjesto *-nu* u glagolima druge vrste koji se potvrđuju i u suvremenom govoru te kazivačica koristi oblike poput *otpočinit*,

metnit i sl. Oni se također slažu oko činjenice da su imperfekt i aorist izrazito rijetki, a za imperfekt se može reći da se u potpunosti izgubio iz upotrebe (Sekulić, 1991). Činjenici da su rijetki ide u prilog i to da nije pronađen niti jedan oblik aorista, osim u prepričavanju prošlih događaja. Naime, Sekulić (1991) kaže da se u takvim situacijama koristi aorist. Isto tako, rijetko se čuje i kondicional, a upotreba pasiva je također prisutna, na primjer *peklo [se]* (M. C.) *u kiselo pogače* (Sekulić, 1991: 190). Futur drugi se javlja, ali rjeđe od prezenta i perfekta, na primjer *...mutiš dok...se ne ukajiši, dok onako...ne budne gotovo* (M. C.).

3. 2. 4. Nepromjenljive vrste riječi

Upotreba nepromjenljivih vrsta riječi odgovara upotrebi u standardnom jeziku (Sekulić, 1991). To se posebno odnosi na priloge i prijedloge. O prilozima govori Sekulić (1991) te navodi kao primjere priloge za vrijeme koji su i danas u upotrebi te ih kazivači potvrđuju u govoru – *kadgod, lane, sinoć* i sl. Mjesto označavaju prilozima kao što su *napolju, unutra, tamo* itd. Prijedlozi s akuzativom su *na (posiko se **na** kosu), u (očla **u** časne)* i sl., a s instrumentalom *s (ide s nama), prid (**prid** ocom)* (Sekulić, 1991: 192). Prijedlog *kao* vrlo često dolazi u obliku *ku*, a to potvrđuje i kazivač u primjeru *ku kufer*.

3. 3. Sintaksa

Za govor oko Tavankuta i šire, čak i za čitavu Vojvodinu, karakteristično je nerazlikovanje veznika *jer* i skupa *je li*, tj. u krnjem obliku *je l'*. O tome danas svjedoče pisani podatci u kojima je *je l'* zapisano u obliku *jel* što dodatno otežava razlikovanje. Takav slučaj je, sudeći prema govoru kazivača, i danas prisutan pa govore *Nisam, nisam u ovoj sobi, jel bila je kuća stara*. U tom slučaju kazivačica upotrebljava *jel* u uzročnoj rečenici. Ali isti oblik upotrebljava i u rečenici *Ukisel'la sam papriku jel jel ukisel'la sam krastavce*, dakle oblik *jel* u toj rečenici treba imati oblik *ili* te izriče rastavnu rečenicu. To potvrđuje i kazivač pri nabranjanju, *morika jer kuružna*, koji oblik *jer* upotrebljava umjesto oblika *ili*. Razlika između instrumentala društva i sredstva postoji, a to se potvrđuje u primjerima *sa drugima, š njim, štrangom vrengiju vezat* i sl., ali nije dosljedna jer Sekulić (1991: 191) navodi primjer kao što je *kljuca s kljunom* i sl., a koji se i danas koriste. Sekulić (1991) govori o konstrukciji za + glagolska imenica te navodi primjere poput *lonac za kvanje, motika za kopanje* i sl. Iako se takve konstrukcije i danas često mogu čuti, javljaju se i primjeri poput *kašika što se ide čorba* koji kazivačica dosljedno upotrebljava. Pored toga javljaju se primjeri koji mogu predstavljati predikatnu i objektnu rečenicu, npr. *bandaš je jedan čovik da svakom zapovida*. Dakle, veznik *da* bi trebao u toj rečenici ukazivati na predikatu rečenicu, međutim kontekst govori da je umjesto veznika *da* trebao biti upotrijebljen veznik *koji*, a on bi tako izricao objektnu rečenicu. U slučaju da se nešto objašnjava, opisuje i sl. uvijek se koriste složene rečenice. Ne može se jasno reći jesu li nezavisno složene rečenice češće od zavisno složenih jer se javljaju primjeri kao što su *zamutiš, ovaj, litru mlika, eto po najpre naliješ malo mlika i pokiseliš kvas*, ali i *Nisam, nisam u ovoj sobi, jel bila je kuća stara*. Javlja se i neslaganje u rodovima kod glagolskog pridjeva radnog i imenice, na primjer *donesivalo [se] (M. C.) mala užna*, a to je vjerojatno posljedica toga što kazivačica kasnije navodi da se *ručalo, užnalo* i sl. te je onda stavila i taj glagolski pridjev radni u istom rodu kao i ostale.

3. 4. Leksikologija

Govor bačkih Bunjevaca u Tavankutu obiluje turcizmima (*sinija, čorba*), hungarizmima (*disnotor, laboška*), germanizmima (*fleka, soldat*) i romanizmima (*reterat, lemozija*) (Lisac, 2012: 156; Sekulić, 1991: 192). Sekulić (1991) iznosi rad Milivoja Ilovca *O pravopisu i jeziku Bunjevaca* u kojem Ilovac govori o bunjevačkim riječima koje su sastavljene iz više riječi te čine jednu riječ. Navodi primjere kao što su *prozubati se* (»malo se svađati«), *nazlobrzan* (»hitar učiniti zlo«) i sl., međutim takvi primjeri u svakidašnjem govoru nisu potvrđeni. Djelo *O pravopisu i jeziku Bunjevaca* objavljeno je 1927. godine tako da postoji mogućnost da su takve riječi nekada bile u upotrebi, ali danas više nisu. Unatoč tome Ilovac je dobro primijetio postojanje takvih oblika riječi jer se i danas javljaju riječi kao što je *rukovetati* (»kukom skupljati pokošeno žito u snop/snopove«) (Sekulić, 2005). Lisac (2012) govori i o zapadno-čakavskom utjecaju u riječima kao što su *ufati se, iskat* i sl. koje su i danas u upotrebi. Riječ *maćva/maćuva*, prema Lisacu (2012), govor bačkih Bunjevaca povezuje s govorom u Slavoniji koji također pripada zapadnom dijalektu. Sekulić (1991) govori i o posebnosti riječi koje završavaju na *-aca* kao što su *dužijanca, uzlivanca* (»vrsta kolača«) itd. Ne pojašnjava nadalje zašto ih smatra posebnima, ali se pretpostavlja da je tomu tako jer takvi oblici riječi nisu potvrđeni u drugim dijalektima ili slavenskim jezicima. Također spominje i utjecaj vojske, školstva i uprave te navodi neke primjere koji se potvrđuju i u svakodnevnom govoru, a to su *fanak, bekeš, šogor* i sl. (Sekulić, 1991: 192 – 193). S obzirom na povijest mjesta takve su riječi porijeklom germanizmi, hungarizmi ili turcizmi. Neke riječi nastale su skraćivanjem, moguće zbog jezične ekonomije, a takve su *proštenje – oproštenje* (»dan crkvenog zaštitnika«), *šporelj – šparati; štedjeti* (»štednjak«), *kuružna – kukuruzovina* itd. (Sekulić, 2005: 475; 579). Skraćivanjem imenice *oproštenje* nastala je nova imenice drukčijeg značenja, a promjenom vokala i drugih promjena glagola *šparati* u imenicu *šporelj*, događa se isto. Leksemi *zdravo, tušta* i *fajin* vrlo su bliski u značenju. Sekulićev (2005) *Rječnik govora bačkih Hrvata* navodi definiciju za svaki leksem, a isti leksemi mogu se potvrditi u govoru kazivača, kao i u suvremenom govoru Tavankuta. Tako *zdravo* znači »veoma, vrlo«, a u govoru kazivača čuje se u primjeru *zdravo sam se bojala*. Također se u značenju »veoma, vrlo« (Sekulić, 2005: 604) javlja i leksem *jako*, na primjer *jako najfiniji pekmez*. *Tušta* znači »puno, mnogo« (Sekulić, 2005: 684), a primjer je *ne triba tušta masti*. *Fajin* znači »dobrano, prilično« (Sekulić, 2005: 684) i čest je u primjerima tipa *kad to fajin daleko*. Vrlo je čest oblik glagola *metniti*, dok obliku *staviti* gotovo u starijem govoru nema traga. Najčešća muška imena su Gašo, Ive, Jašo, Lazo, Marko i dr., a najčešća ženska imena su Ana, Eržika, Joca, Kata, Ruža i dr. Najčešća prezimena su Balažević, Dulić, Skenderović, Vuković i dr. (Sekulić, 1991: 249 – 252).

3. 4. 1. Leksemi koji opisuju narodnu nošnju

Najviše leksema koji se mogu smatrati obilježjem bunjevačkog govora u Tavankutu nalazi se među leksemima koji opisuju narodnu nošnju. Navedeni su primjeri o kojima govori kazivačica te neki koje ona nije spomenula, a spominje ih Sekulić (1991: 269). Evo popisa tih riječi:

bunda – ž. r., krzneni kaput/ ogrtač; haljina krznom podstavljena

ćurdija – ž. r., kratak kožuh; bundica, dio ženske toplije odjeće; dio narodne ženske nošnje bunjevačkih Hrvata (obično tamne plave boje, raskošno je urešena gajtanima od srebrne žice, zakopčavala se srebrnim punkama/dugmadima)

čakšire – ž. r., muške hlače

dukati – m. r., zlatnik, vrsta ženskog nakita

đerdan – m. r., ogrlica, lančić oko vrata (od zlata, bisera, dukata)

gaće – ž. r., u nošnji bačkih Hrvata bile su šivene od domaćeg platna duge i široke

jopka – ž. r., dio ženske bunjevačke nošnje, kratki zimski kaput od samta, s krznenom podstavom, ravno krojen

kabanica – ž. r., ogrtač, plašt povrh odijela kao zaštita od kiše i studeni

košulja – ž. r., odjevni predmet (navlači se na golo tijelo ili iznad potkošulje), izrađena od platna

leveš – ž. r., gornji dio ženske odjeće, najčešće od iste tkanine kao i suknja; prema kroju leveša razlikovala se ženska narodna nošnja od naselja do naselja

marama – ž. r., dio nošnje kojim se pokriva ženska glava, a većim pak ramena, vezivale su se na dva kraja, čvor je bio ispod grla; vrste marama: marama kajačica (crna marama koja se vezuje u žalosti), atlaska marama (za svečane prilike, od svile), maveska marama (pamučna, tamnije boje), kumaška marama (od samta), stiganska marama (od astrahanske tkanine), rojtoška marama (velika, od deblje tkanine s resama, služila je umjesto ogrtača)

opaklija – ž. r., krzneni ogrtač, kabanica od ovčjeg krzna

opanci – m. r., obuća od štavljene kože bez potplata ili s debljom kožom dolje

parket – m. r. – pamučna tkanina s dlačicama s jedne strane

póla – ž. r., riječ za metar kad se govori o nošnji, tj. suknji

potpasač – m. r., uže kojim se podvezuju suknje

pregača – ž. r., dio narodne ženske nošnje, često posebno tkan ili vezen; svečane pregače: maveska (tkana koncem plave boje), šotoška (tkana vunicom raznih boja)

prsluk – m. r., muški ili ženski haljetak bez rukava

satín/saten – m. r., svilena tkanina veoma sjajna na jednoj strani

sefir – m. r., radna odjeća

suknja – ž. r., dio ženske odjeće od struka nadalje, može od raznih materijala (svila i sl.)

turnir – m. r., dio ženske narodne nošnje, ispunjen kraći pojas koji se vezuje oko struka i drži suknju

šešir – m. r., pokrivalo za glavu, nose samo muškarci

šlingeraj – m. r., vrsta veza na rublju (suknji, košulji, pregači), vezivo

šubara/šepica – ž. r., krzneno pokrivalo za glavu, velika krznena kapa, nose samo muškarci

Slika 5: Djevojka u svili, bunjevačkoj narodnoj nošnji

3. 5. Frazeologija

Najčešći primjer frazeologije u suvremenom govoru Tavankuta jest primjer koji ima konstrukciju s glagolom *uzeti* (u svim licima) + drugi glagol, a često su i odvojeni veznicima. U takvim konstrukcijama glagol *uzeti* nije u svojem pravom značenju, nego je u funkciji poštapalice. Tako se javljaju primjeri *uzet pravit*, *uzmeš i liješ*, *uzmeš i slažeš*, *uzmeš i napraviš*, *uzme pa se skuva*, *uzmeš i ugriješ* i sl. Starije generacije takvim konstrukcijama koriste se češće iako se može čuti relativno često i kod mlađih. Takve konstrukcije često mogu voditi do apsurdna pa se može čuti i primjer *on uz'o i umro*.

Vrlo često govori se da hrana *igra* u masti ili ulju, pa imamo primjer da fancy *igraje* u masti ili ulju. Kada se govori o igranju hrane, misli se na činjenicu da se hrana pomalo pomiče dok se peče. Kada je riječ o hrani, koristi se i frazem *ovi malo mogu otpočinit*, što znači da hranu jedno vrijeme ne treba dirati. Također se često govori *izašla sam na kraj* kada se pokušava reći da je neka radnja dovršena.

4. Zaključak

Cilj ovoga rada bio je analizirati govor Tavankuta. Kako bi se to što bolje postiglo, prikazani su najprije podatci o povijesti i običajima toga mjesta. Dakle, cilj je rada da se jezičnom analizom na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, leksikološkoj i frazeološkoj razini potvrdi teza da je govor Tavankuta očuvan i danas, što analiza i pokazuje u većoj mjeri. Pri analizi govora korišten je zapis snimljen 2014. godine te su rezultati uspoređeni s dijalektološkim proučavanjima i rezultatima Josipa Lisca i Ante Sekulića. Govor je očuvan i među mladom generacijom, najviše na području fonologije i morfologije, a najmanje u leksikologiji. To znači da mlađe generacije i dalje dosljedno upotrebljavaju ikavicu, u trećem licu množine prezenta i dalje će mnogi koristiti *radu*, *igraje* i sl., u trećem licu jednine glagola *biti* u prezentu mlađe generacije neće koristiti *budne*, nego isključivo *bude*. Mlađe generacije vrlo će rijetko na području leksikologije upotrijebiti primjere kao što su *reterat* («kupaona»), *satin* i sl., a oblici *metniti* i *staviti* prisutni su u upotrebi kod mlađih generacija, s tim da se i za suvremeni govor mlađih generacija može reći da je oblik *metniti* češći. S obzirom na geografsko područje postojala je pretpostavka da se govor Tavankuta smjesti u vojvođansko-kolubarski dijalekt. Međutim, prvenstveno prevladavanje ikavice, mnoge fonološke i morfološke osobine pokazuju da je riječ o zapadnom dijalektu. Iako su bački Bunjevci prolazili kroz mnoge povijesne promjene, može se reći da je prisutan mali utjecaj ekavizma, a da je sačuvana tzv. bunjevačka ikavica. Glasovi, sklonidba, leksemi i dr. pokazuju da se radi o štokavcima koji su poprimili utjecaje (posebno lekseme) mnogih jezika, između ostalog i čakavskog dijalekta. Takve odlike čine da ta skupina bude promatrana kao obilježje hrvatske narodne skupine.

5. Prilozi

5. 1. Transkripcija govora kazivačice – dio

I kãd se zãkolje, jëto, od od nádiva jëto što što ima i šúnke i jëto dök trãje, kãd nëstane, ònda ònda je bílo i svãceg' i... pa dà. Níje tũ bílo ne znãm kãk'og, òvaj, rúčka 'kò je im'o mùže tãj je íjo drugãčije od mògutnji çëljadi, al' od siròti çëljadi, jëto, dök trãje tóg ídeš, kãd nëstane, èto, bílo je, krumpíra skùvaš, jája skùvaš, èto i i svë tãko, òvaj, èto, níje tũ bílo ne znãm çëga kadgòd, òvaj, ìla. –Da, a l' tò ístina da se príje mãnje ìlo mësã, mënì su káz'li sãmo nëdiljom i kão kòji jòš dãn, zã užnu, na prímer. –Pa ìlo, ìlo se, cùro, òvaj, kòd siròti çëljadi se ìlo, òvaj, nëdiljom, a ìlo se kãd se i níje bílo, al' cíle nëdilje slãbo, a kòd mògutnji çëljadi je bílo ùtorkòm, çetvrtkom, sùbatòm i nëdiljòm. Kãd smo rádìli, jëto, òvaj k... íšli ù nadnicu, rádìli kòpat i rísa sãm trî urádìla sa trî pãra i i rëdovan je i sa òvaj, bíla sãm bandãš'ca ùvik za mòjim òcom i ònda se svãšta, jëto, pëkla fanãka i pëklo ù kiselu pògaçe s kòji çime i i sírilo i jëto donesívalo mãla ùžna, çët'ri púta se ìlo, uòvaj, rúçalo, ùžnalo dvànajst sãti, ù piet sãti je bíla mãla ùžna, u òsam sãti je bíla vëçera, tũ, jëto, bílo, òvaj, i mlíka i kiselne donësu i slanìne i u 'kò je ímo vîšanja nabëru mãlo, 'ládne vòde nã njivu çãk dî smo pod bãjmaçkom i jëto tãkò smo, òvaj, tãkò smo žívìli u pòslu i rádu. – Štã je òbìčno bílo za mãlu ùžnu? –Pa, jëto, donësu slanìne, donësu síra kãd su mùzìli ùvik gãzdaçki ímali su, ònda, po níkoliko krãva i i òvaj i jëto kiselne, da se ljúdi mãlo kãd je velíka vruçina i tò je ípak mãlo se, òvaj, òsvežu i i òvaj i tãko jëto tò tò je bílo za za mãlu ùžnu, jëto, veçinom ùvik kãd se rádìlo svãki dãn. –A mòžëte mì objãsnit kãk' se prãve fãnki? –Kãk' se prãvu na... kãko çu tì sãd, òvaj, tò kãzat'. Ùzmeš kòliko çëš, òvaj, ùzet prãvit, míslim zamútit, èto s ùzeçemo s lítrom mlíka, zamútiš, òvaj, lítro mlíka, èto po nãjpre nãliješ mãlo mlíka i pòk'seliš kvãs i mëtneš èto trî çët'ri kãšike štò se íde çórba, a mëtneš šëçera i o ùdariš jëdno jáje i kãd se kvãs òvaj, èto dîgne, ònda èto òvaj sãliješ tò i ùgriješ òvaj drùgo mlíko i ùzmeš i liješ kãd òno drùgo mlíko i òvaj smlãçiš i èto met...mez... òvaj, vãrnjaçom i mëçeš, òvaj, i da níje zdrãvo tvrdo vëç ònako èto i tò tò ùzmeš i i mútiš dök dök dök se ne ùkajiši, dök ònako dök ne bãdne gòtovo. I i ùzmeš i pòspeš mãlo brãšnom i pøkriješ i kãd se uòvaj krënu, ne dòçekaju se da se zdrãvo krënu, ònda síniju jëto, a mást móraš òvaj ùzet' èto u çëga š' pëcí i nãvadit' i nèk' se tã mást rastòpi i nã kraju špòrelja nèk' se ùgrije tãko da kãd se òni ístriësu na na síniju, ònda ì ' ùzmeš 'vãko, kãd ístrëseš, ònda ì ' 'vãko priklopiš prìpole i ònda ì ' òpraviš, gnjéçiš i òpraviš kòliko çé bít' dëbele i ònda jëto, òvaj, fòrmicom vãdiš i jëto u...ùzmeš i slãžeš uòpet skùpiš èto mãlo u zaku... ùkuvaš i mëtneš da se uòvaj otpòçinu i ònda èto i tò ùzmeš nãpraviš i ònda jëto òdma' òni se ò'mã móradu òvaj ùzeti i razvlãçìti i u vrúcu mást òni nëmadu da se krëçu da da çëkaš. –Da,

da. –I ònda jèto ùzmeš srìdnju mǎlo razvúčeš i koliko tì stàne el' cèt'ri el' piét el' òni 'vǎko rǎdu i o ìgraje u u ònim, pánklika 'vǎka i kǎd porùmenu òndaleg privrèneš i mǎlo ì ' villicom buòdeš i slážeš ì ' 'vǎko u tèpciju jèdno dò drugog, òvo se bíli, òvo se rumèni. Èto tò je. –Tǎ tǎ pánklika se stvòri od od másti il' úlja? –O òna se tǎmo nǎpravi òvaj je zàto što òni tǎmo u vrúcem òvaj rástu kǎd kǎd svè ùgodno nǐm bídne, kǎd rǎdiš s tístom, i ònda je pánklika 'vǎka vèlika, o sǎm' mǎlo óde rùmeno i óde rùmeno, a òvo je svè bílo. –Ahaa. –Tò se zòve pánklika. –Pa da. –Od tística. –Aha, já sam mìs'la da je tò pòsli. –Od tística, cùro mòja, od tística. Od tística se stvòri. Èt' tǎko. Ònda èt' kǎd se popèku òvi, ònda òvi mǎlo mògu otpòcinit ònda pèčeš i òvo mǎlo štò jòš ìma tù dèvet dèset el' koliko ìma od litre mlíka, néma tùšta ni krǎjeva, al' kǎd dvì trì litre, ònda znáš da ìma víše i fǎnaka i svèga i svǎčega, já sam tì sǎmo káz'la od litre kǎko ìde, e tǎko ìde i od od víše àko àko se òvaj prǎvi. –'nǎci tò tò je bǎš onǎko stǎri, tò su stǎri koláči? –Da, da, stǎri koláči, stǎri koláči, cùro. Lèpanjice, lèpanjice se ìsto zakuvávaju sǎmo štò štò se tǎko ònu litru mlíka mètneš cèt'ri kǎš'ke, òvaj, šècera štò se ìde i ùdariš jèdno jáje i kǎd se kvǎs òvaj digne u mǎnje mlíka, ònda òvo drùgo òvaj ùzmèš i u ùgriješ, òvaj, smláčiš i ònda òvaj tò se cǎvšće od fǎnaka zǎkuva tò se rúkom zakuváva. I ònda jèto òvaj kǎd se krènu i istréseš i tò je èto vèce vèce prǎviš, el' òna òna se vèce 'vǎko òpravi i u mǎnjoj lǎboški se òvaj pèče. Ònda èto nǐu onǎko raz...razvúčeš èvo 'vǎko da da je tǎko veličine. I ònda èto od 'èdne litre mlíka ìma petnájst, šesnájst el' sedamnájst el' èto tǎko, i ònda èto ìsto òvaj ne triba tùšta másti, onǎko, ne triba k'o fǎnke, fǎnak òn vòli igrat' u másti, a lèpanjica ne, lèpanjice ùzmèš i èto i razvúčeš i mètneš i' kǎd porùmeni privrèneš i jèdnu po jèdnu pèčeš i slážeš i èto i –Tò se, ònda, cèsto prǎvilo kǎd níje tò trǐbalo nèšto pùno kupòvat. –Cèsto, cèsto, já sam vòlila cimedom, mǎlo cimeta i šècera pa umíšam pa potrúnim òvaj, jáko sǎm òvaj dòk sǎm, nísam ìmala šècer i dòk sǎm òvaj vòlila òvaj mògla ìst' sa šècerom. A sǎd jèto òvaj, i cèsto se, dǐco mòja, prǎvilo, a al' sǎd kǎko 'vǎko ìde kríza i kòji cèga sǎd se vřlo rǐtko ìdu fǎnki i i ìde i lèpanjica –Pa da, sǎd sǎmo kǎd je disnótor... –i èto àko ispèčeš mǎlo lakùmíca i kǎdgod štògod slàtkog èto òvaj koláča, sǎd svè ní' k'o kǎdgod. Kǎdgod je bílo kǎdgod. Pa da, jòš za vríme stǎre Jugoslávije pa ònda s' bíli cèt'ri gòdine Madžári pa ònda je èto òvaj dòš'o Tító kǎd je zavlád'o, òn je dùgo gòdǐna, òvaj jèto bío. I tǎko òvaj já sam bíla šesnájst gòdǐna kǎd su òvaj stǎra Jugoslávija, tù sǎm i tù se ròdila i kǎd su, òvaj, bío ràt, ònda je, òvaj, ònda se promín'lo èto dòšli su òndaleg Madžári bíli š' cèt'ri gòdine, ònda se òpèt promín'lo i ràtovalo. –A dǐ stè ví ròdeni? –Dì sǎm? –Da. –ròdena? Èvo ó'de, cùro. –Stváрно? –Nísam, nísam u nǐvoj sǎbi, jel bíla je kùca stǎra, 'vǎmo povučèna vècma je òndǎ smo tò srùšili i òvaj prǎvili, al' dvòrište i òvo mìsto èto i nísam bíla ni u bólnici, bíla jèdna žèna i òbabilǎ me, èto i tù sǎm žívila u Crnkovu škùlu èto išla, 'vǎmo i divójčilǎ se i ùdalǎ se, svǎtovi s' tù bíli i svè.

5. 2. Transkripcija govora kazivača – dio

Pa bjo sam, kažem, u hrvatskom Kârlovcu, na dvi göd'ne, i ovaj, vèza sam bijo, sam sàm' trí mîseca na òbuki i ònda su më ò'ma izabrali za kuríra, pòsli sam iš'o u tâj ràčunsko-tèhnički cèntar kùv'o kàfu. Jâ nísam dôtleg ni znào da ìma kàfe. Mî smo píli sàmo kàkao kàfu ònu sa s mlíkom, drùgog mî nísamo píli ni znàli zà to. Ònda om mëne izabrali, bilo je tàmò göspocki vojníka, ùč'telja i svàšta, a mëne izabrali da jâ kùvam kàfu. Pa da, i tàko da tò, bilo je tàmò, ovaj, bàš kod péce je tò bilo, 'vàko pòd pendžer sam glèd'o pécu, iz te mòje sòbe, ovaj, se iz gràda, tâj ràčunsko-tèhnički cèntar je tò bjo. Tàmò njí' trides't òsam rád'lo, oficíra i njìhovich žena i èto tò sam jâ njìma kùv'o kàfu, lòžio pèci, òve cripane pèci su bìle ùnutri pa su nà to grìjali. Mòralo je bìt vrúce kàd dòđu ùj'tru i tàko èto tò, jâ drùgo nísam ovaj u vójsci... –'nàci išli ste kùci sàmo za Bòžíc, àko Vàs pùste i? –Pa èto tàko dà, dobíjo sam nàgradno pa sam dòlazio. Bjo sam na òbadva Bòž'ća. –Aha. – sam bjo, a i na ò'sustvu sam bjo rèdovno. Tàko da, tâj bjo dòbar, kažem tí, genèral màjor, ovaj jâ sam, òn bi mëni pritpòstavljen, òn mëni s, kàd tí kàži šta tèb' triba, kàd tèbi štògod triba, tí se mëni jávi i tàko, kàžu jâ sàd tríbalo íc' kùci, òn mëni, jâ kažem njèmu rèko sùtra sam çùo da jèdan ìde kùci, e ònda ée òn mene puštit kaže, i ò'ma jèdnog vojníka dòn'o i ùpozn'o ga jâ i, jâ ìm'o odílo kòd mene i jâ iš'o kùci ò'ma. Ònda òčo u kasàrnu, tàmò dî je bjo Mârko, ovaj drùgar, Vfnjić, a òn ù plač, kaže pa dî çeš tí kùci, kà' é' jâ íc' kùci, jâ nísam ni divánio jòš òd kuće nìšta i i da toliko je plàk'o, jâ òs'to jèdan dãn dùže i da gà pùšte i da gà pùšte i puštíli su ga ònda kojikàko, bjo desètar pa bjo prímèren, nàgrađen, kfV dáv'o, svàšta, jèdno dèset dána, dvanájst dóbijo i tàko da s' ga puštíli prijá kùci ònda, pa smo dòšli zàjedno kùci. – I ònda vîše níte išli nàtrag tàmò? –Tò je bjo kráj, tò je bjo kráj. A kàd sam iš'o, na ò'sustvu sam bjo dvàred, tríput sam bjo. Dvápud na Bòžíc i jedàred rèdovno. –'nàci vójaska se uopštèno slúžila dví gödine? –Da, tàko je bílo. Pa dà. –A zàšto ste, zàšto su Vàs sláli bàš u Hrvatsku, mîslim tò je ònda bíla Hrvatska il' je tò bíla Jugòslavija il' štà je bílo? –Pa ne, tò je bíla Jugoslàvija svè, tí ne pámtiš jòš Jugoslàviju? Tí si mála kàd se, bàš ròdila kàd se pòč'o ràt ovaj. Dòtle tò svè bílo jèdno, nísi, iš'o si 'ko dî 'tío. Níje bíli vážni dî si. Jâ nìkad 'vàmò nísam ni bjo u Srbiji, Makedòniji, nà toj stráni, smo sàm tàmò bjo. U Délnicama, Ògulinu, tàmò Cfni Lùg, tàmò pròlaz'li s oficírima, jâ sam njí' iš'o s njìma kàd su òni, ovaj, išli na teréne na vèžbe i nà to, ònda jâ sam çúv'o njève stvâri i tò, tàko da sam, ovaj, tò òbaš'o svè. Nòvo Mèsto i tû sam bjo čak i svùd' smo išli, dî òni ìđu, jâ tàmò š njìma ìdem. Ònda òni, kàd òni stànu, òni òdu, jâ òstanem kòd kola çúvam. Tò su bìle tè kampanjòle, tàko nís' bíli zàtvoreno da mòž' zakljúcat,'nás? Vèc tò pònjava göri je òvo, 'nás?

6. Literatura

1. Lisac, Josip 2012. »Hrvatski govori u Vojvodini«, u knj. *Godišnjak za znanstvena istraživanja*, br. 4, ur. Tomislav Žigmanov, Subotica, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, str. 153 – 161.
2. Lisac, Josip 2003. »Fonologija«, »Morfologija«, »Sintaksa«, »Leksik«, u knj. *Hrvatska dijalektologija 1.*, Zagreb, Golden marketing – Tehnička knjiga, str. 51 – 55, 56 – 57, 58 – 59.
3. Sekulić, Ante 1991. »Bunjevci«, »Naselja«, »Govor bačkih Bunjevaca«, »Imena i prezimena bačkih Hrvata«, »Nošnja«, u knj. *Bački Hrvati*, Zagreb, Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti, str. 15 – 33, 95 – 145, 167 – 197, 249 – 269, 269 – 293.
4. Sekulić, Ante 1994. »Hrvatska imena mjesta (abecednim slijedom)«, u knj. *Hrvatski bački mjestopisi*, Zagreb, Školska knjiga, str. 25 – 143.
5. Sekulić, Ante 2005. *Rječnik govora bačkih Hrvata*, knj. 3, ur. Nada Vajs, Zagreb, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Subotica.
6. Vojnić H., Blaško 1971. »Palić i naselja grada«, u knj. *Moj grad u davnini/Subotica*, Subotica, Grafički zavod »Panonija« Subotica, str. 49 – 56.
7. Zelić, Naco 2000. »I. Pedeset godina Hrvatskog kulturno prosvjetnog društva „Matija Gubec“ u Tavankutu (1946. – 1996.)«, u knj. *Protiv zaborava*, Zagreb, Hrvatska matica iseljenika – Zagreb, Udruga vojvođanskih i podunavskih Hrvata – Zagreb, str. 14 – 49.